

יכול להמשיך ולטעון כי לפי מיטב הכרתו לא ידוע לו כלל על חובת דיווח. המחוייבת על פי חוק העתיקות.

אורי אבנרי שאל:

(4) האם ירכו שר-הביטחון אצלו מימצאים ארכיאולוגיים שנתגלו בשטחים המוחזקים? האם דיווח השר על מציאת העתיקות והמימצאים? אם כן - למי ומתי?

שר הביטחון ענה:

לא, ריכוזי אצלי עתיקות ומימצאים ארכיאולוגיים אחרים מה שטחים... באוסף העתיקות שלי יש חפצים שנרכשו על ידי בכסף ומקורם בשטחים המוחזקים, אף שלפי מיטב ידיעתי אין חובה לדווח על רכישת מימצאי עתיקות, לא היו ואין ברשותי אף חפץ עתיק בעל ערך ארכיאולוגי שאינו ידוע לארכיאולוגים העובדים במוזיאון ישראל, באוניברסיטת ירושלים ותל-אביב ובאגף העתיקות. יתר על כן, הארכיאולוגים השתמשו ומשתמשים כצונם בכל החפצים שבאוספי לצרכי עבודתם המדעית ול- תצוגות... אני אישית, במסגרת סיורי בשטחים מפעם לפעם, מתעכב או נוגש במיוחד במכונית או בהליקופטר, למקומות המעניינים אותי מבחינה ארכיאולוגית.

פרק זה בתשובתי של שר-הביטחון הוא מלאכת מחשבת של טישטוש והערמה למרות שבתחילת דבריו טוען דיין כי אינו מרכז בידי מימצאים מהשטחים המוחזקים, הוא קובע בפסוק הבא את ההיפך הגמור: כי באוסף העתיקות שלו קיימים אומנם חפצים שמקורם בשטחים. אלא שהוא מדגיש ומציין כי חפצים אלה נרכשו בכסף. הדגשה זו באה להערים על החוק. פקודת העתיקות קובעת חובת דיווח על גילוי עתיקות אך לא על רכישת עתיקות בכסף. בנקודה זו יכול דיין להתחסד ולטעון כי לא ידוע לו דבר על חובה לדווח על רכישת מימצאי עתיקות. ניסוח זה נועד להטעות. פקודת העתיקות קובעת במפורש (סעיף 25) כי "לא יסחר אדם בעתיקות אלא אם כן יש לו רשיון-סוחר שניתן לו על ידי המנהל" (של אגף העתיקות). ידוע שבין העתיקות שרכש דיין בשטחים יש כאלה הנמכרים לו על ידי אנשים שאינם סוחרים עתיקות מוסמכים ובעלי רשיון. חלק מעתיקות אלה הנמכרות לו מקורם בשודדי קברים וגנבי עתיקות. הטענה כאילו משלם דיין בכסף עבור מימצאי עתיקות אלה אינה מנקה אותו. להיפך, הוא הופך בכך שותף לעבירות שמבצעים שודדי הקברים והחפירות בשטחים המוחזקים.

באופן אלגנטי מתחמק דיין מלהשיב אם דיווח למישהו על מציאת העתיקות בשטח חים המוחזקים. הוא טוען כי אין ברשותו אף חפץ שאינו ידוע לארכיאולוגים ולאגף העתיקות. איך נודע להם? האם מדווח להם דיין מייד עם גילויו או רכישת עתיקה? או שמא נודע להם הדבר מפי השמועה או תוך כדי ביקור במוזיאון הפרטי שלו? העובדה שארכיאולוגים שונים משתמשים בפריטים מהאוסף שלו, אינה הופכת עדיין את האוסף לליגאלי.

הודאתו של דיין כי הוא "מתעכב" מדי פעם במקומות המעניינים אותו מבחינה ארכיאולוגית, היא נסיון התחמקת שקוף. דיין יודע כי אלפי אורחים וחיילי צה"ל ראו אותו חופר באתרי עתיקות בשטחים המוחזקים. הוא יודע שאינו יכול לשקר להם במצח נחושה ולטעון כי אינו חופר. מצד שני אינו יכול להודות בחפירות בלתי חוקיות, לכן בחר בטיובי הערמומי הבלתי מחייב, שניתן לפרש אותו לשתי פנים "מתעכב".

אורי אבנרי שאל:

(5) באילו חילות או פיקודים קיים בצה"ל "קצין להילכירוח", מה הוא תקן דרגתו ומה הם התפקידים המסורים לו, וכן ממתן קיים התואר הנ"ל?

שר הביטחון ענה:

בעניין הקצין יוסף יפת נמסרו לי על ידי הרמטכ"ל הדברים הבאים: (1) הקצין יוסף יפת הועלה לדרגת רבי-סרן בתאריך 15 בפברואר 1968. הוא מילא אז תפקיד מפקד מחנה במפקדת מרחב עזה וצפון סיני. (2) ב-1 במאי 1970 מונה רבי-סרן יפת לתפקיד "קצין מטה לקשרים עם האוכלוסיה לבחינת הילכיר רוח", ולתפקיד זה בלבד. (3) ב-30 באוקטובר 1970 פנה אלוף פיקוד הדרום במכתב המלצה לראש מינהל הסגל ובו ביקש להעניק לרבי-סרן יפת דרגת ייצוג של סגן-אלוף. בדבריו הנמקתו ביסס בקשה זו על אופיו הייצוגי של התפקיד בתחום מגעיו עם האוכ-לוסייה. (4) ב-15 לדצמבר 1970 הוענקה לרבי-סרן יפת דרגת ייצוג סגן-אלוף לפי אישור הרמטכ"ל.

(5) משקמו מפקדות המימשל הצבאי, אחרי מלחמת ששת הימים, אורגנו בכל אחת מהמפקדות פונקציות לקיום מגע עם האוכלוסייה ול-מעקב אחר תגובות והלכי רוח. פונקציה זו מכוננת ליעץ למפקד הצבאי במילוי תפקידו. (6) בכל אחד מהאזורים הצבאיים ניתן שם שונה למח-לקח ולעוסקים בתפקידים אלה. במפקדת יהודה ושומרון עומדים ב-ראש יחידה זו דוד פרחי (בדרגת ייצוג אלוף-מישנה) וכן מיספר קצינים נוספים בדרגות רבי-סרן ולמטה מזה. כיום משמש בתפקיד זה באופן זמני סגן-אלוף (ייצוג) אמנון כהן. במפקדת רצועת עזה משמש בתפקיד דומה אלוף-מישנה בני מיטב וסגן-אלוף (ייצוג) יוסף יפת נמנה על סגל קצינים.

דיין הסיר מעצמו כל אחריות להעלאתו בדרגה של סרן יוסף יפת לדרגת (ייצוג) של סגן-אלוף בפרק זמן של כשנתיים, בכך שהטיל את התשובה על הרמטכ"ל. תשובת הרמטכ"ל מבהירה כי קצין בתואר "קצין להילכיר רוח" אינו קיים בשום מקום אחר בצה"ל בנימוק כי "בכל אחד מן האזורים הצבאיים ניתן שם שונה למחלקה ולעוסקים בתפקידים אלה". דיין מתחמק מלהתייחס לטענה שהועלתה בהקדמה לשאלתה, בה נאמר כי ברשימתו של דן בן-אמוץ נטען כי תפקידו של יוסף יפת הנ"ל הוא להודיע לשר הביטחון על עתיקות המתגלות ברצועת עזה ובסיני. בדבריו תשובתו של הרמטכ"ל אין כל התייחסות לטענה זו. משה דיין גם לא השיב אם במסגרת סמכויותיו של "קצין הילכיר רוח" נכללת החובה לדווח לשר-הביטחון על גילוי מימצאי עתיקות.

אורי אבנרי שאל:

(6) האם נכונה הטענה שהתפרסמה על ידי מר בן-אמוץ שעוד ב-1956, ערב הנסיגה מסיני, נפגע הליקופטר סיקורסקי תוך נסיון להוציא אובליסק מצרי, מצארביית-אל-חארם שבסיני, ושהאובליסק הוצא על ידי הליקופטר שני והועבר לביתו של שר-הביטחון. אם הידיעה אינה נכונה, מה אינו נכון בה?

שר הביטחון ענה:

ב-1956 הוריתי להוציא בהליקופטר אסטלה מסרביט-אליחדס ול-העבירה לאגף העתיקות בירושלים. האסטלה נבחרה על ידי ארכיאולוג

ישראלי בכיר והועברה כמתוכנן לאגף העתיקות ורק אליו. אלי לא חו-עבר דבר ולנאמר בכתבה אודותי אין שחר.

בתשובה זו סותר דיין את הודעתו הקודמת כי "אינו מנצל לצרכי חפירה והעברת עתיקות בולדורים, טרקטורים, מנופים והליקופטרים". יש כאן הודאה מפורשת כי לפחות פעם אחת ניצל הליקופטר של צה"ל להעברת עתיקות, ואין זה משנה למי הועבר המימצא הארכיאולוגי. דיין אינו מכחיש כלל את הנאמר בכתבה כאילו נפגע הליקופטר של צה"ל בעת נסיון להוציא את האסטלה מסיני. מאליה צצה השאלה: האם תפקידם של מסוקי צה"ל הוא להעביר עתיקות לרשות זו או אחרת, והאם לשם כך קיים תקציב הביטחון? מה עוד שידוע כי במקרים אחרים העבירו מסוקים של צה"ל עתיקות מה-שטחים המוחזקים הנמצאים עתה באוספו של משה דיין.

אורי אבנרי שאל:

(7) האם נכונה הטענה שנתפרסמה בגילון הנ"ל של העולם הזה, שהאלוף רחבעם זאבי ירד בהליקופטר באתר ארכיאולוגי בעין-בוקק, בו חפר ההיסטוריון מרדכי גיחון מטעם אוניברסיטת תל-אביב והעביר מימ-צאים וכדים שנתגלו שם לרשות שר-הביטחון? אם הידיעה אינה נכונה, מה אינו נכון בה?

שר הביטחון ענה:

אין ברשותי מימצאים מחפירות ד"ר גיחון בעין-בוקק או מכל חפיר-רת ארכיאולוג אחר. ד"ר גיחון אמר לי אמש שהנאמר בעניין זה בכתבת העולם הזה הוא שקר וכזב. האלוף זאבי ביקר בחפירות עין-בוקק לפי הזמנתו והדרכתו של הד"ר גיחון וכמובן שלא לקח איתו דבר.

הטענה כי אין ברשות דיין מימצאים מחפירות ארכיאולוגיים אחרים מעוררת מאליה את השאלה: אם כך, מאין באו כל המימצאים הארכיאולוגיים באוספו של דיין. הכחשתו של הד"ר גיחון את הטענה כי האלוף זאבי העביר מימצאים מחפירות לרשות שר-

עומדים עתיקים בחצרו של דיין: איך הגיעו לשם?

הביטחון, עומדת בניגוד לטענה כי בזמנו היה זה הד"ר גיחון עצמו שסיפר כי כדים מהחפירה בעין-בוקק הועברו אל אוסף משה דיין.

אורי אבנרי שאל:

(8) האם נכונה הטענה, שנתפרסמה בגילון הנ"ל של העולם הזה שחיילי צה"ל שמרו בלילות בעזה על טרקטור שעסק בחפירות ארכיאולוגיות עבור שר הביטחון?

שר הביטחון ענה:

מעולם לא שמרו בלילות או בימים חיילי צה"ל על טרקטור שעסק בכיבול בחפירות ארכיאולוגיות בשבייל.

למרות שלא נשאל על כך בשאלתה הכליל דיין בדברי תשובתו את הפיסקה הבאה: "לפי מיטב הכרתי אף פעם אחת לא נמכר או נמסר על ידי חפץ ישראלי בעל ערך ארכיאולוגי למישהו שאינו מוסמך לכך על ידי אגף העתיקות. אשר לחוץ-לארץ, רק פעם אחת נתתי ללובר בפאריס במתנה גלוסקמה כלקוליתית והדבר נעשה באישור אגף העתיקות".

בתשובה לשאלה הנוספת ששאל אורי אבנרי בקשר למודעה בעיתון אמריקאי בה הוצעו למכירה פריטים מהאוסף של דיין, השיב דיין: "איני מייצא ואיני סוחר בע-תיקות. אשר למודעה - לא מן הנמנע שהקונה, בהיותו בארץ, קנה עתיקות שמקורן באוסף שלי, וכפי שמסר דוברי לפי הוראותי - מדי פעם אני מוציא מן האוסף שלי עודפים ומוכר, ואז יכול להיות שהוא קנה אותם בארץ ואחרי-כך מוכר אותם בחו"ל. אחרי שהוא טוען כי איננו סוחר בעתיקות, מודה דיין כי מדי פעם הוא מוכר עודפים ומוכר, ואז יכול להיות שהוא קנה אותם בארץ ואחרי-כך מוכר אותם בחו"ל". עתיקות בכסף מלא. אם מי שקונה ומוכר עתיקות אינו סוחר, איזה שם יקרא לו דיין? רוכל?

דיין התחמק מלהשיב ישירות אם אי-פעם קיבל היתר לחפור, לחפש, לסחור או לייצא עתיקות, וזאת מהסיבה הפשוטה שמעולם לא ביקש ולא קיבל היתר כזה. טענתו כי אף פעם לא מכר או מסר חפץ ישראלי בעל ערך ארכיאולוגי למי שאינו מוסמך לכך, גם היא רק חצי אמת. דיין אולי לא מכר באופן ישיר מימצאים ארכיאולוגיים לאספני עתיקות, אולם הוא עשה זאת באמצעות מתווכים. כמו חנויות משכית והנות העתיקות במלון הילטון בתל-אביב.

לשיא הצביעות מגיע דיין כאשר הוא טוען שאינו מייצא מימצאים ארכיאולוגיים. אם היתה טענה זו נכונה, מדוע חותם דיין על המימצאים מאוספו המוצעים בחנויות העתיקות למכירה בלועזית? האם הוא עושה זאת לפי דרישת השוק המקומי, המעדיף חתימה של דיין בלועזית במקום בעברית? או שמא הוא חותם גם על פקודות המיבצע לצח"ל באתיות לטיניות?